

از تمرکز تا تفکر

«تمرکز» نخستین گام برای فراهم کردن زمینه‌ی مناسب به منظور فراگیری مفاهیم درسی است

ترجمه‌ی شاداب صفر زاده

اشاره

ظرفیت پذیرش و فراگیری مفاهیم درسی در هر فاصله‌ی زمانی، مقدار مشخصی است. به این معنی که میزان فراگیری دانش‌آموزان درباره‌ی هر مفهوم درسی، در هر ساعت، جدا از استعداد و توان فراگیری آن‌ها در هر سن، به عوامل دیگری هم بستگی دارد. این نکته به‌ویژه زمانی که مبحث درسی دشوار و مفهومی باشد، نمود بیشتری دارد. اما بعضی از آموزگاران، بدون توجه به این نکته، نه تنها برای آموزش مطالب درسی از روش‌های ویژه‌ای کمک نمی‌گیرند، بلکه گاهی با تدریس هم‌زمان چند مفهوم درسی و پریدن از مطلبی به مطلب دیگر، می‌کوشند این مطالب را در یک ساعت درسی، بدون فراهم کردن زمینه‌ی مناسب، به دانش‌آموزان بیاموزند. در حالی که دانش‌آموزان برای فراگیری مفاهیم درسی، به «زمان مناسب» و «تمرکز» نیاز دارند. مطلبی که می‌خوانیم، درباره‌ی همین موضوع است.

تجمع در یک نقطه

گام نخست برای فراهم کردن زمینه‌ی مناسب، متمرکز کردن بچه‌ها روی مفاهیمی است که قرار است به آن‌ها بیاموزیم. هر دوره‌ی سنی، برای شروع تمرکز روی مفاهیم، نیازمند زمان خاصی به این شرح است:

- دوره‌ی پیش‌دبستانی تا پایه‌ی دوم ابتدایی، دانش‌آموزان به ۵ تا ۷ دقیقه زمان نیاز دارند. در این فاصله، باید برای شروع آموزش مفاهیم مقدمه‌چینی شود.
- از پایه‌ی سوم تا دوم راهنمایی، به ۸ تا ۱۲ دقیقه زمان برای تمرکز دانش‌آموزان نیاز است.

- برای پایه‌ی دوم تا سال آخر دبیرستان، این زمان به ۱۰ تا ۱۴ دقیقه افزایش می‌یابد.

در این فواصل زمانی، آموزگار باید با پرسیدن سؤال، نشان دادن تصاویر و صحبت کردن درباره‌ی موضوعی که قرار است آن را تدریس کنیم، تمرکز دانش‌آموزان را به مبحث درسی موردنظر معطوف کند. گروه‌بندی دانش‌آموزان، فراهم کردن مقدماتی برای شروع درس و... از دیگر روش‌ها برای متمرکز کردن بچه‌هاست.

بررسی‌ها نشان می‌دهد، حداکثر توان فراگیری دانش‌آموزان در یک ساعت درسی (بین یک ساعت و نیم تا یک ساعت و ۴۵ دقیقه)، باید به چند بازه‌ی زمانی، همراه با چند دقیقه تنفس در بین این زمان‌ها تقسیم شود. بهترین زمان، تقسیم زمان ساعت درسی به سه زمان ۲۰ دقیقه‌ای، همراه با ۱۰ دقیقه استراحت است. منظور از زمان استراحت، تکرار دسته‌جمعی مفاهیم آموخته شده، نشان دادن تصاویر مرتبط با مفاهیم تدریس شده در بخش قبل و سپس ورود به مرحله‌ی دوم، یعنی ۲۰ دقیقه‌ی بعدی است.

در واقع دانش‌آموزان در زمان فراگیری، مفاهیم را دریافت و در فاصله‌ی تنفس بین بازه‌های زمانی، آن‌ها را تحلیل و در ذهن جایگزین می‌کنند. در حقیقت، افراد برای فراگیری به زمان و سپس به تحلیل روانی برای به‌خاطر سپردن مطالب نیاز دارند.

پژوهشگران معتقدند، فرایند فراگیری، نخست به زمان دریافت و سپس تجزیه و تحلیل و در نهایت به‌خاطر سپردن نیازمند است. در این فرایند «تمرکز» از مهم‌ترین و نخستین گام‌ها برای فراگیری مطالب درسی محسوب می‌شود.

با مجله‌های رشد آشنا شوید

مجله‌های رشد توسط دفتر انتشارات کمک آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند:

مجله‌های عمومی، دانش آموزی

(به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- **رشد کودک** (برای دانش‌آموزان نمادکی و پایه‌ی اول دوره‌ی دبستان)
- **رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان پایه‌های دوم و سوم دوره‌ی دبستان)
- **رشد دانش‌آموز** (برای دانش‌آموزان پایه‌های چهارم و پنجم دوره‌ی دبستان)
- **رشد نوجوان** (برای دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی تحصیلی)
- **رشد جوان** (برای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه و پیش‌دانشگاهی)

مجله‌های عمومی بزرگسال

(به صورت ماهنامه و ۸ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- **رشد آموزش ابتدایی**، **رشد آموزش راهنمایی تحصیلی**، **رشد تکنولوژی آموزشی**، **رشد مدرسه فردا**، **رشد مدیریت مدرسه**، **رشد معلم**

مجله‌های اختصاصی

(به صورت فصلنامه و ۴ شماره در هر سال تحصیلی منتشر می‌شوند):

- **رشد برهان** (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی تحصیلی)
- **رشد برهان متوسطه** (مجله ریاضی برای دانش‌آموزان دوره‌ی متوسطه و پیش‌دانشگاهی)
- **رشد آموزش قرآن**، **رشد آموزش معارف اسلامی**، **رشد آموزش زبان و ادب فارسی**، **رشد آموزش هنر**، **رشد مشاوره**، **رشد آموزش تربیت بدنی**، **رشد آموزش علوم اجتماعی**، **رشد آموزش تاریخ**، **رشد آموزش جغرافیا**، **رشد آموزش زبان**، **رشد آموزش ریاضی**، **رشد آموزش فیزیک**، **رشد آموزش شیمی**، **رشد آموزش زیست‌شناسی**، **رشد آموزش زمین‌شناسی**، **رشد آموزش فنی و حرفه‌ای**، **رشد آموزش پیش‌دستانی**

مجله‌های رشد عمومی و اختصاصی برای آموزگاران، معلمان، مدیران، مربیان و مشاوران مدارس، دانش‌جویان مراکز تربیت معلم و رشته‌های دبیری دانشگاه‌ها و کارشناسان آموزش و پرورش تهیه و منتشر می‌شوند.

• نشانی: تهران، خیابان ایرانشهر شمالی، ساختمان شماره‌ی ۴ آموزش و پرورش، پلاک ۲۶۶، دفتر انتشارات کمک آموزشی -

• نمابر: ۰۲۱ - ۸۸۳۰۱۴۷۸

• تلفن: ۰۲۱ - ۸۸۸۴۹۰۹۹

• www.roshdmag.ir + mail:info@roshdmag.ir

این‌جا ابتدایی است

در دوره‌ی ابتدایی، به‌ویژه در پایه‌های پایین این دوره‌ی تحصیلی، دانش‌آموزان باید با ترفندهایی چون استفاده از پوستر، عکس، نقاشی و بازی‌های مرتبط با مفهومی که قرار است به آن‌ها آموخته شود، نخست روی درسی متمرکز شوند و سپس آن را فرا بگیرند.

پژوهشگران «حدحافظه» یا «حد به‌خاطر سپردن» بچه‌ها در دوره‌های سنی متفاوت را تقسیم‌بندی و هر بخش فراگیری و به‌خاطر سپاری را یک «تکه» نام‌گذاری کرده‌اند. طبق تعریف آن‌ها، هر تکه شامل فراگیری مفهومی ساده یا ایده یا مجموعه‌ای از عقاید و مفاهیم مرتبط با یک مفهوم واحد است.

بر این اساس، میزان فراگیری کودک سه ساله، یک تکه؛ کودک پنج ساله، ۲ تکه و یک کودک هفت‌ساله، ۳ تکه است. به این معنی که در هر لحظه کودک ۳ ساله می‌تواند یک مفهوم، کودک پنج‌ساله دو مفهوم و کودک هفت ساله، سه مفهوم را بیاموزد. برای آن‌که به روند این فراگیری سرعت بخشیم، این نکته‌ها را به‌خاطر بسپاریم:

- ابتدا ذهن کودکان را (با روش‌هایی که اشاره کردیم) روی مفهوم درسی متمرکز کنیم.

- مفاهیم را تا حد امکان لقمه کنیم. هر چه مفاهیم آموزشی - پرورشی کوتاه و ساده باشند، فراگیری آسان‌تر خواهد بود.

- مفاهیم را در حد توان بچه‌ها به آن‌ها بیاموزیم.

- با استفاده از وسایل کمک آموزشی، به‌ویژه انواع بصری، مفاهیم را بهتر و راحت‌تر به آن‌ها منتقل کنیم. این نکته به‌ویژه برای دانش‌آموزان دوره‌ی ابتدایی و به‌خصوص سال‌های نخست این دوره‌ی تحصیلی، بسیار مهم است.

- برای آن‌که بچه‌ها مفاهیم درسی را به خوبی فرا گیرند و به‌خاطر بسپارند، کلیدهایی در اختیار آن‌ها قرار دهیم؛ مثلاً تداعی تصاویر با مفاهیم.

- به پرسش‌ها و یا راه‌هایی که ارائه می‌دهند، توجه کنیم. با شکوفایی خلاقیت، مفاهیم بهتر آموخته و به‌خاطر سپرده می‌شوند.

- از شیوه‌های نو برای یاد دادن مفاهیم استفاده کنیم: بازدید علمی، فعالیت فوق برنامه، پرسش‌های متناسب با سن کودک، تماشای فیلم و...

منبع

<http://www.teachervision.fen.com/teaching-methods-and-management/teaching-methods/>